

Серед найбільш поширених проблем, пов'язаних з даними, експерти визначають проблему збору, обробки та збереження даних, які не мають стандартизованого формату. За оцінками IBM більш дев'яносто процентів згенерованих даних не підлягає обробці. Відсутність сумісного використання накопичених даних усіма організаціями, що складають ланцюг постачання, значно знижує ефективність всього ланцюга та негативно впливає на собівартість процесів.

Підтримка бездротових мереж наступного покоління - 5G, великі дані та штучний інтелект можуть сприяти відкриттю ряду нових можливостей для надання послуг: від автоматичного перекладу та розпізнаванню мови до автоматизації маршрутизації вантажів, від дистанційної освіти до телемедицини. Усі послуги можливо продавати на міжнародному рівні.

За прогнозами, до 2023 року світовий ринок бездротової передачі даних досягне \$1867,8 млн., тоді як в 2018 році він оцінювався в \$794,6 млн. [4].

Розвиток технологій штучного інтелекту буде сприяти поширенню сервісів пошуку нових можливостей, нових товарів та послуг без безпосередньої участі людини. Торгівельні відносини перестають бути локальними. Все більш організацій планують свою діяльність на глобальному ринку.

Список використаних джерел:

1. Горбачук В.М. На порозі Четвертої промислової революції. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 8. С. 216–220.
2. INSIGHT REPORT 2020. World Economic Forum. Geneva, Switzerland.
3. Andreas Klasen. Handbook of Global Policy Series. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc., 2020.
4. World Trade Report 2018. World Trade Organization. World Trade Organization 2018. ISBN 978-92-870-4501-0

Синиця М. А.

Аспірант кафедри маркетингу та управління бізнесом, НаУКМА

COVID-19 ТА ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА: ЧОМУ ЛЮДИ ВЕДУТЬ СЕБЕ «НЕРАЦІОНАЛЬНО»?

Пандемія вірусу COVID-19 триває вже більше, ніж один рік. Уряди більшості країн світу намагаються вирішити цю проблему шляхом запровадження низки обмежувальних заходів. Сюди включається: 1) соціальна дистанція, 2) носіння масок/респіраторів та рукавичок, 3) заборона відвідувати масові заходи та уникати скупчення людей, 4) посилення вимог щодо дезінфекції рук та приміщень. Такі досить прості заборони покликані, в першу чергу, знизити інтенсивність захворюваності в моменті – тобто кількість одночасно захворілих людей. Хоча загальна кількість хворих все рівно очікувалася на високому рівні. Таким чином планувалося розтягнути у часі процес поширення інфекції та знизити навантаження на медичну систему (див. Рис.1).

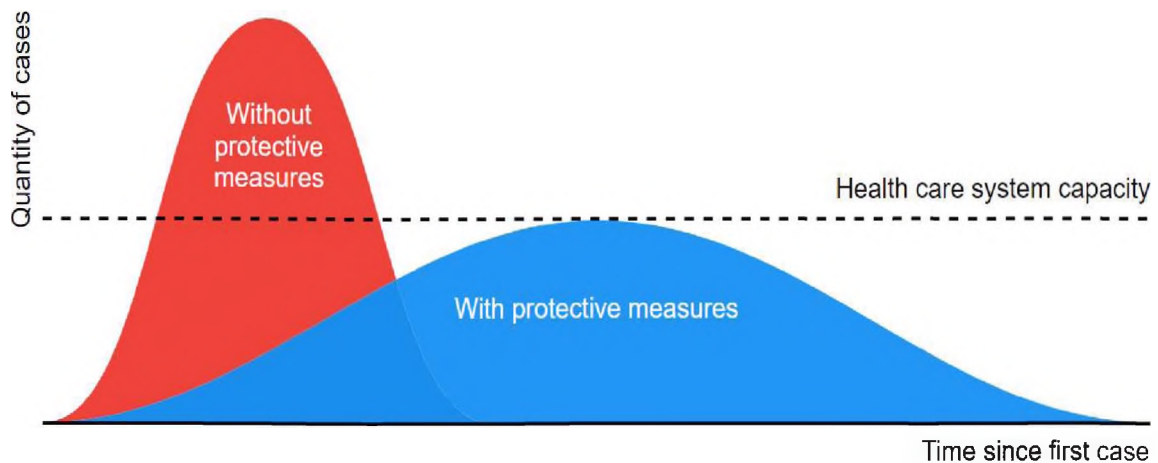

Рис. 1. Оцінка навмисного впливу соціальної дистанції на поширення інфекції [1]

Вважалося, що якщо люди будуть обізнані із можливими небезпечними для життя наслідками від інфікування вірусом, а також із перевіреними методами уникнення цих наслідків, то вони будуть вести себе раціонально. Більш того, уряди країн часто апелювали до соціально-відповідальної поведінки (совісті) людей, пояснюючи це тим, що у протилежному випадку лікарі будуть змушені вибирати, кому допомагати в першу чергу, а кому в останню [2]. Однак результати поведінки людей виявилися далекими від очікуваних.

Пояснити розрив у очікуваній та реальній поведінці людей під час пандемії можна, виходячи із постулатів поведінкової економіки. В економічній науці під час формулювання очікуваної моделі поведінки людей, існують певні припущення щодо економічних агентів: 1) вони повністю раціональні особи, які постійно проводять аналіз вигід та витрат; 2) вони досконало контролюють себе; 3) вони цілком зацікавлені у власних інтересах [3, с.21-24]. Очевидно, що таким чином легше сформулювати гіпотези та надавати прогнози подій та явищ. Однак в реальності, особливо на мікрорівні, такі припущення можуть не спрацювати.

Першим прикладом, який демонструє нераціональну поведінку економічних агентів під час нинішньої пандемії, є наявність ситуації, при якій подолання COVID-19 вимагає від них витрат (психологічний стрес, час, гроші на дезінфекцію, маски, веб-камери для семінарів тощо) *спочатку*, а отримання вигід від цих дій – вже *потім*. Така поведінка вимагає терпіння та самоконтролю [3, с.119]. До певної міри, це поведінка раціонального інвестора або особи, яка відкладає кошти на власну пенсію при накопичувальній пенсійній системі. В Україні та Євросоюзі можна часто спостерігати поведінку, при якій люди не готові або не достатньо готові «терпіти» кілька тижнів або місяців вдома, натомість шукають можливості для контактного відпочинку поза місцем проживання [4].

Звідси випливає проблема №2 – деякі люди намагаються виправдати свою безвідповідальну поведінку в громадських місцях тим, що, наприклад, COVID-19 насправді не існує, або ж небезпека цього вірусу завищена і смертність від нього знаходиться на рівні смертності від вірусу грипу. Такі люди схильні шукати та довіряти тільки тій інформації або тим лідерам громадської думки, які

б підтвердили їхні здогадки. Також вони схильні інтерпретувати нову інформацію як таку, що підтримує ці первинні здогадки – у психології такий ефект називається «підтверджувальне упередження» (confirmation biases) [5, с.108].

Така поведінка має небезпечні наслідки для суспільства в цілому, зокрема нещодавно вчені з Гарварду та Чикаго дослідили реакцію людей на дезінформацію. Дані показали, що люди, які слухали інформацію, що пандемія COVID-19 не є небезпечною, мали більше шансів заразитися та померти від COVID-19 [6, с.34].

Також можна спостерігати ризикову поведінку окремих індивідуумів, як-от неправильне носіння маски в громадських місцях, нехтування правилами соціальної дистанції на касах супермаркетів та у громадському транспорті, обов'язкового використання антисептиків. Чому так відбувається? Поведінкові економісти пояснюють це «ефектом підкріплення» (reinforcement effect) [3, с.51]. Якщо людина носить маску неправильно та тримається близько до відвідувачів супермаркету, але ніхто не штрафує її за це (громадський осуд також відсутній), то вона отримує певну *винагороду* за порушення правил. Адже вона не страждала від незручностей, пов'язаних із правильним носінням маски чи необхідністю контролювати своє пересування по залу. Такий індивід буде прагнути і надалі порушувати ці правила (брати на себе більше *ризик*у), адже це «спрацювало» спочатку. Більш того, практично ніхто одразу не відчуває позитивного ефекту від дотримання норм соціальної дистанції, тоді як позитивний ефект від «неносіння» маски можна відчути одразу.

Для того, щоб описані вище «нерациональні» форми поведінки під час пандемії COVID-19 можна було змінити, необхідний комплексний підхід на рівні уряду та суспільства. Є велика кількість наукових досліджень на тему зміни поведінки людей (зокрема, Nudge theory). Адже знаючи психологічне підґрунтя такої «нерациональної» поведінки, буде можливість змінити та «підштовхнути» її у прийнятний для суспільства напрямок. Треба тільки перестати вірити у 100% рациональну та свідому поведінку людей. Це є помилкою, яка у випадку пандемії може коштувати життя людей.

Список використаних джерел:

1. Flatten the Curve. - URL: <https://www.flattenthecurve.com/covid-19/>
2. A shortage of medical supplies and hospital beds in Italy is forcing doctors to choose which coronavirus patients to save — and they're said to be choosing the young [Електронний ресурс] // Businessinsider. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.businessinsider.com/italys-doctors-are-forced-to-prioritize-saving-the-young-2020-3>
3. Талер Р. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення / пер. з англ. Світлана Крикуненко. – К.: Наш формат, 2018. – 464 с.
4. Апатія до епідемії: чому люди втомилися від коронавірусу [Електронний ресурс] // Слово і діло. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/10/09/pogljad/suspilstvo/apatiya-epidemiyi-chomulyudy-vtomylysya-koronavirusu>

5. Канеман, Даниэль. Думай медленно... решай быстро: [перевод с английского] / Даниэль Канеман. — Москва: Издательство АСТ, 2018. — 653 с.
6. Leonardo Bursztyн, Aakaash Rao, Christopher Roth, and David Yanagizawa-Drott. Misinformation During a Pandemic [Електронний ресурс] // University of Chicago, Becker Friedman Institute for Economics Working Paper No. 2020-44. — 2020. — Режим доступу до ресурсу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3580487

Слав'юк Н. Р.
Доцент кафедри фінансів, НаУКМА

ФІНАНСОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації зростають обсяги міграції населення у всьому світі. Очевидно, що це явище є неминучим. Велика кількість досліджень в Україні та закордоном присвячена дослідженню міграційних процесів. Однак, стрімке зростання кількості мігрантів з України та неналежна увага органів влади до цієї проблеми зумовлює необхідність додаткового аналізу наслідків та проблем міграції.

На даний час дуже важко оцінити масштаби міграції українців закордон. Дослідники зазначають різні цифри - загальну чисельність українських трудових мігрантів оцінюють в 1,5 - 5,0 млн осіб [1]. За даними Національного банку України в 2019 році закордоном одночасно перебувало 2, 5 млн. українців [2]. Зрозуміло, що точно оцінити масштаби трудової міграції досить важко, адже не всі мігранти є працевлаштовані легально. Очевидно, що за відсутності Перепису населення впродовж довгого періоду часу важко і визначити кількість населення в країні. В останні роки на зростання кількості мігрантів суттєво вплинули війна на Сході України та впровадження безвізового статусу.

Багато українських науковців звертають увагу на збільшення обсягів студентської міграції, особливо до Польщі, цьому сприяє політика вищих навчальних закладів Польщі щодо залучення студентів з України через гранти, стипендії, мовні курси. Одним із аргументів також є відсутність плати за навчання у державних вищих навчальних закладах або невисокий рівень. Серед країн, які пропонують вигідні умови для мігрантів- студентів дослідники називають Німеччину, Чехію та Францію [1]. Варто відмітити, що українці становили близько 57 % усіх іноземних студентів у вищих навчальних закладах Республіки Польща у 2018 році [1].

Світовий банк, Центральний банк Польщі і зарубіжні дослідники неодноразово звертали уваги на потребу в українських мігрантах в таких країнах, як Польща, Чехія, Словаччина, країни Прибалтики. Це було зумовлено міграцією населення з цих країн у Західну Європу після вступу ряду країн до європейського Союзу, що було спричинено різницею в заробітних платах та рівнем життя населення в країнах європейського Союзу. Очікується, що попит на українських мігрантів і надалі утримуватиметься на даному рівні, а можливо і зростатиме.